

С. В. Партека

Мурафа

МУРАФА (1949–93 – Жданове) – село Шаргородського району Вінницької області. 2017 з Мураф. (підпорядк. с. Довжок) і Клекотин. сільс. рад утвор. Мураф. об'єднану територіал. громаду (93 км², 6494 особи). М. знаходиться на р. Мурафа (притока Дністра), за 80 км від обл. центру, 12 км від райцентру, 45 км від вузл. залізнич. ст. Жмеринка та 28 км від проміж. залізнич. ст. Ярошенка. На Пн. прилягає Клекотина, на Пд. – Довжок. Площа 10 км². За переписом насел. 2001, проживали 2739 осіб; станом на 2016 – 2726 осіб; переважно українці. В околицях досліджено пам'ятки черняхів. і білогрудів. культур, 3 давніх кургани. Вперше згадується у писем. джерелах 1432. Здавна поселення складалося з 2-х частин: Старої М. (на правому березі) і Нової М. (на лівому). Після Люблін. унії 1569 – у складі Польщі. Мешканці брали участь у козац.-селян. повстаннях під керівництвом К. Косинського та С. Наливайка, Визв. війні під проводом Б. Хмельницького. На думку історика Ю. Мицика, тут між 1605 і 1610 народився кошовий отаман Запороз. Січі І. Сірко. Деякий час власниками М. були шляхтичі Радзивілли, Язловецькі, Белжецькі та Тишкевичі. Згодом польс. магнати Потоцькі відкрили тут ремісн. цехи, спорудили селітр. завод, домінікан. костел Непороч. зачаття Пресвятої Діви Марії (1627; у остан. чв. 18 ст. добудовано келії, будинок ігумена, дзвіницю, що нині охороняються як пам'ятки архітектури нац. значення), палац (1-ша пол. 19 ст.; нині гол. будинок, флігель і служб. корпус – пам'ятки архітектури місц. значення), забрукували й озеленили гол. вулицю, облаштували парк. У 1-й пол. 17 ст. почали селитися євреї (за Всерос. переписом насел. 1897, мешкали 1350 осіб). 1648 сформовано Мурахів. сотню Брацлав. полку. 1786 на місці Здвижен. церкви, що згоріла, звели новий храм. Після 2-го поділу Польщі 1793 М. відійшла до Рос. імперії. У 19 – на поч. 20 ст. – містечко Ямпіл. пов. Поділ. губ.; до 1923 – волос. центр. У серед. 1880-х рр. у Старій М. було 250 дворів, мешкали 2,5 тис. осіб; у Новій М. – відповідно 147 і 400. Тоді ж працював горілчаний завод і 2 млини, нараховувалося 20 ремісників; функціонувала сільс. школа; окрім костелу та церкви, діяла синагога. Під час воєн. дій 1918–20 влада неодноразово змінювалася. 1930 почав працювати маслозавод. 1932 організовано МТС. Жит. потерпали від голодомору 1932–33, зазнали сталін. репресій. 1923–30 існував Мураф. р-н Могилів. округи. Від 1932 – у складі Вінн. обл. Від 20 липня 1941 до 19 березня 1944 – під нім.-румун. окупацією. У цей час багато євреїв вбито, значна кількість померла від тифу. На фронтах 2-ї світової війни воювали 860 односельчан, з них понад 400 загинули (1967 відкрито пам'ятник). 1946 засн. Мураф. плодоконсерв. завод,

що постачав продукцію у Німеччину, Японію, Польщу, Болгарію, Італію та ін. країни. 1955 відкрито Мураф. кар'єроуправління. У М. – заг.-осв. школа, дитсадок; Будинок культури, б-ка; лікар. амбулаторія. Донині збереглася церква Успіння Пресвятої Богородиці (1878). Від поч. 19 ст. до 1997 стояв колиш. заїзд, що мав статус пам'ятки архітектури. Серед видат. уродженців – фізики А. Будкер (академік АН СРСР) і А. Купчишин, фахівець у галузі інформатики М. Копитчук; військ. і громад. діяч В. Татарський; церк. діяч РКЦ Б. Бернацький.

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Купчишин М. Мурафа і Клекотина (давнина і сучасність). К., 2003;
2. Нагребецький А. Іменами багата земля Шаргородська. В., 2014.

Бібліографічний опис:

Мурафа / С. В. Партека// Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2020. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-70438>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).